

20.6.2023

לכבוד
גב' נטלי גבאי
ראש אגף סיעוד
המוסד לביטוח לאומי

בדוא"ל

שלום רב,

הנדון: היעדר פיקוח ואכיפה מצד המוסד לביטוח לאומי אחר נותני שירותים לזכאי קצבת סיעוד

הרינו, ארגון מטופלים סיעודיים וארגון סיוע לעובדים, פונים בהמשך לנתוני המוסד לביטוח לאומי לשנת 2022 שנסלחו לעמותת קו לעובד ביום 27.2.2023, אשר מהם עולה תמונה קשה ובעייתית בדבר היעדרו המוחלט של מסד נתונים אודות הפרות חברות סיעוד את חובותיהן שלפי הדין, כמו גם היעדר שימוש מוחלט בסנקציות כלשהן נגד חברות כאמור גם במקרים בהם נמצאה הפרה חמורה.

כמפורט להלן, הדברים אינם מתקבלים על הדעת, ואינם עולים בקנה אחד עם חובותיו המינהליות של רגולטור שהתקשר עם החברות בחוזה עקב מכרז. מעבר לבזבוז כספי הציבור, הנפגעים הישירים של התנהלות החברות הן שתיים מהאוכלוסיות הפגיעות והמוחלשות בישראל – מטופלים במצב סיעודי, ומהגרי ומהגרות עבודה המועסקים אצלם.

אנו פונים אלייך בבקשה לקיים מסד נתונים מסודר ושקוף לציבור אודות הפרות נותני שירות שהתגלו; וכן להתחיל בנקיטת סנקציות משמעותיות (דוגמת חילוט ערבויות, הטלת קנסות וכמובן ביטול התקשרות) עם חברות שנמצא כי הפרו את התחייבויותיהן:

1. כידוע, המוסד לביטוח לאומי מאפשר למטופלים סיעודיים לקבל את גמלת הסיעוד שלהם בשווי על ידי מתן שירותים בידי חברות סיעוד. לשם כך פרסם המוסד לביטוח לאומי מכרז לפני כחמש עשרה שנים (לאחרונה פורסם כידוע מכרז חדש שלהבנתנו טרם התקדם בין היתר נוכח השגות שהיו לחברות הסיעוד אודותיו), ובהמשך לכך התקשר עם חברות הסיעוד שזכו בו בחוזים. עקב כך חברות הסיעוד מקבלות כספי ציבור בהיקפים נכבדים שאמורים לשקף את גמלת הסיעוד לה זכאי המטופל על מנת לשלם את שכר העובדת וזכויותיה.

2. ניתן היה לצפות, כי המוסד לביטוח לאומי – הן כצד לחוזה, הן כרגולטור, הן כאחראי על כספי הציבור המועברים לחברות וכמובן כרשות ציבורית שאמונה על הקפדה על דיני העבודה ועל זכויותיהן של שתיים מהקבוצות הפגיעות ביותר בישראל – יפעל לפיקוח אחר החברות שזכו במכרז והתקשרו עמו בחוזה. משולש היחסים שבין חברת הסיעוד, המטופל הסיעודי ועובדת הסיעוד, אינו משולש שווה כוחות: בקודקודו האחד ניצבת חברה חזקה, בעלת יעוץ משפטי, חשבי שכר וממון המאפשר ייצוג משפטי; ומנגד, קשיש או אדם עם מוגבלות במצב סיעודי, אדם פרטי שאינו בקיא בדיני העבודה, ומהגרת עבודה. מדובר במערכת העסקה מורכבת, שבה לחברת הסיעוד יש תמריץ כלכלי מובנה לקרוץ למעסיק הסיעודי מחד, ולהוזיל את עלויות העסקת העובדת מנגד. אך בפועל, כפי שוודאי ידוע למוסד הפגיעה היא במטופל ובעובדת כאחד.

3. כך למשל, אנו נתקלים – וכך גם המוסד לביטוח לאומי – בחברות סיעוד המנפחות את "חלקן" בשכר העובדת על ידי תשלום הטבות והחזרים פיקטיביים, שאינם אלא שכר אך מבלי להפריש בגינו זכויות סוציאליות; באי-הפקדת כספים בפיקדון בזמן חופשת לידה של העובדת; בגין אי תשלום שעות נוספות ולחלופין הפקדות לפקדון על מלוא השעות; התחמקות מתשלום חלק מהחברות את חלקן בתמורת הודעה מוקדמת בשל פטירת המטופל או מעבר למוסד סיעודי; פדיון שוטף של ימי החופשה (ללא תשלום זכויות סוציאליות כמובן) באופן שלא מאפשר לעובדת לנצל ימי חופשה הכוללים הפרשות סוציאליות או למעסיק לעקוב אחרי ימי החופשה להם זכאית העובדת; וכיו"ב. התנהלות זו פוגעת באופן ישיר בעובדות ובמטופלים.
4. לא למותר לציין, שהמוסד לביטוח לאומי עצמו מודע להפרות אלו היטב, ואף מצא עצמו באופן עקיף בהליכים משפטיים בנושא עקב ניסיונו להילחם בתופעות אלו – הן כנתבע (ר' למשל תא (י-ס) 56159-03-21 נתן המרכז הישראלי לרפואה סיעודית בע"מ נ' המוסד לביטוח לאומי) והן כצד נדרש (עת"צ 22439-03-22 דנאל אדיר יהושע בע"מ נ' Kutniakova Nelia).
5. על רקע האמור, נדהמנו לקרוא את מענה המוסד לביטוח לאומי מפברואר 2023 לבקשת "קו לעובד" לקבלת נתונים על אודות הליכי פיקוח ואכיפה בקרב חברות הסיעוד בשנת 2022. במענה נכתב כי "ההפרות המאותרות במסגרת בקורות רואי החשבון אינן מנוהלות במערכת ממוחשבת" (וכפועל יוצא גם לא ניתן למסור מידע אודותיהן); ושגם במקרים שבהם נמצאו הפרות, לכל היותר החברה התבקשה לבצע תיקון רטרואקטיבי בלבד ו"לא נדרש היה להפעיל סנקציה מעבר לכך".
- נציין, כי לפי המענה בשנת 2022 נערכו 14 שימועים לחברות סיעוד (שימועים שנערכים, לפי המענה, רק במקרה של הפרות חמורות – הפרות לא חמורות ככל הנראה לא מגיעות אף לכדי שימוע), וגם בהנחה שבחלק מהמקרים התברר לאחר השימוע כי לא בוצעה הפרה חמורה, ניתן לשער שלפחות כמה הפרות חמורות נמצאו על ידי המוסד בשנת 2022.
6. **מדובר בכשל חמור ביותר**, המנוגד לחובות המוסד לביטוח לאומי, הן כרגולטור והן כרשות ציבורית שהתקשרה בחוזה לחלוקת כספי ציבור. לא יתכן שלמוסד אין מסד נתונים מסודר, המאפשר מעקב, למידה ותכנון מדיניות ביחס להפרות מצד נותני שירותים – וכפועל יוצא גם לא ניתן להציגו לציבור. ניתן רק לשער שבהיעדר מסד כאמור, אין למוסד יכולת לדעת אילו חברות הן "שיאניות" ההפרות; אילו חברות מבצעות הפרות בתדירות גבוהה ובאופן חוזר ונשנה; אילו הפרות הן הנפוצות ביותר מצד חברות הסיעוד; וכמובן לזהות מגמות השוואתיות משנה לשנה. הדבר משליך על הליך האכיפה (שכאמור ממילא לא קיים, ועל כך מיד) וכן על תכנון ופיתוח עתידי.
- גם היעדרן של סנקציות מצד המוסד בלתי מתקבל על הדעת – לא יתכן שחברות שהפרו הפרות של מכרז וחוזה, פגעו בתוך כך בעובדת מוחלשת ו/או מטופל במצב סיעודי ונהנו על חשבונם מכספי ציבור, יחוייבו, לכל היותר, גם במקרה של הפרה חמורה ולאחר שימוע, פשוט לתקן את הנזק ותו לא. בהינתן שהליכי הפיקוח של המוסד מבוססים על ביקורות רואי חשבון רנדומליות, הדבר לא רק שלא מייצר הרתעה אלא גם מזמין "שיטת מצליח": על כל כמה הפרות שחברה תבצע, היא לכל היותר תדרש להחזיר חלק קטן מהסכום, אם תיתפס.

7. נוכח האמור, נבקש כי המוסד יפתח באיסוף, תיעוד ופרסום נתונים אודות ממצאי הביקורות התקופתיות אחר חברות הסיעוד; בפרט אלה הגדולות שמעסיקות רבבות עובדים ועובדות וכן להתחיל להפעיל סנקציות (ובמידת הצורך, לעגן את הסמכות לתת אותן במכרז החדש) על חברות סיעוד שנמצא כי הפרו את חובותיהן.

8. נודה על קבלת התייחסותכם.

בכבוד רב,

אופירה מוסקוביץ'

מטה מאבק הסיעודיים בישראל

מיטל רוזן, עו"ד

אלעד כהנא, עו"ד

קו לעובד

העתק:

עו"ד רועי קרת, יועמ"ש המוסד לביטוח לאומי
עו"ד שירי לב רן לביא, הממונה על זכויות עובדים זרים, זרוע העבודה, משרד העבודה
ח"כ אליהו רביבו, יו"ר הוועדה המיוחדת לעובדים זרים בכנסת